
Љубинка ЖИВКОВИЋ

ПРЕГЛЕД ФОНДОВА ОРГАНА УПРАВЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ПЕРИОДА

Разматрајући развој органа власти уочавамо два основна периода: први од 1944 до 1950. године када су органи власти деловали и развијали се у условима централног и административног руковођења привредом и јавним службама, и други од 1950. године када започиње процес децентрализације и самоуправног система. Заједничка карактеристика за оба периода је честа административно-територијална промена надлежности. Тако се у априлу 1947. године укидају окружни народни одбори и део њихове надлежности преноси на среске народне одборе. У току даљег процеса развоја власти, од 1952. године, уместо реонских и месних народних одбора створени су народни одбори општина чија се надлежност временом све више повећавала. Уставом из 1963. усталили су се називи скупштине општина, а када су 1967. укинута срезова, скупштине општина постају основни органи власти самоуправног друштва.

На подручју Архива у Ваљеву у послератном периоду радом органа управе, почев од краја 1944. године, настали су на овом подручју многобројни фондови: Окружни народни одбор, скупштине општина, народни одбори и скупштине срезова, народни одбори општина, месни народни одбори и месни народноослободилачки одбори. Фондове укинutih органа из ове групе Архив је преузео од правних наследника оним редом како је који, на основу одређених законских прописа престајао да ради. У исто време Архив је преузимао најстарије делове фондова активних регистратура, односно органа који су по закону настављали са радом. Архивска грађа „угашених” фондова органа управе код већине није комплетна. Излучивање и сређивање грађе ових фондова вршено је у Архиву систематски, на основу законских прописа, упутстава Архивског већа, листа са роковима чувања и др. Као обавештајна средства служе сумарни инвентари, пописи књига, регистри, деловодни протоколи, матичне књиге и др.

Први преглед фондова архивске грађе органа управе урађен је и објављен у „Гласнику” бр 7.¹ Међуопштинског историјског архива у Ваљеву, који није могао да пружи потпуније, често ни сасвим тачне податке о архивској грађи. То је разумљиво, јер је и основни циљ прве фазе рада био грубо раздвајање фондова из велике количине неразграничене архивске грађе, којом су били испуњени депои Архива. Стање је отежавало и недостатак смештајног простора, као и раније непланско преузимање архивске грађе. Због тога није случајно што се у групи фондова социјалистичког периода, у новијим прегледима фондова, појављује низ нових фондова архивске грађе.

¹ „Гласник” бр. 7. Међуопштинског историјског архива у Ваљеву, Милорад Митрашиновић, „Преглед фондова архивске грађе Историјског архива у Ваљеву”.

Већи број је откривен издвајањем из других фондова приликом прве класификације, а затим и приликом сређивања. Из наведених разлога преглед фондова из 1971. године био је ипак велики корак у раду Архива јер је до тада несређена грађа издвојена на фондове, а потом сређена регистратурски, у првој фази. Поред назива фонда Преглед садржи: утврђени број књига, податке о грађи изражене кроз број фасцикли или кутија и граничне године архивске грађе. За један мањи број фондова урађен је сумарни инвентар. За следећу фазу рада остало је да се утврде граничне године ствараоца фонда. У Прегледу су евидентирани подаци за двадесет месних народних одбора, шездесет народних одбора општина и пет народних одбора срезова, и окружни народни одбор. Укупно је наведено осамдесет шест фондова органа власти.

Кроз шест година стање фондова органа управе мења се у позитивном смислу, како у погледу степена сређености грађе тако и у начину израде и квалитета научно-информативних средстава.

Нови Преглед фондова под називом „Архивски фондови и збирке у СР Србији”², објављен 1978. године од стране Савеза друштава архивских радника Југославије, представља ново, квалитетније научно-информативно средство о архивској грађи и самим тим велики допринос јавности рада Архива. У односу на попис фондова из 1971. године Преглед из 1978. године је знатно потпунији и самим тим сигурнији. То се у првом реду односи на тачно утврђене и назначене граничне године наведених фондова. Сада су на основу законских прописа и других чињеница из архивске грађе детаљније проучени историјат сваког фонда, време наставка и престанак рада, територијална надлежност, регистратурско пословање и др. Количина архивске грађе, у поређењу са прегледом из 1971, изражава се само кроз број архивских кутија што указује на чињеницу да се над фондовима примењују стручне радне операције, које обавезно прате израда сумарних инвентара.

У прегледу из 1978. године евидентирани су подаци за двадесет два МНО, педесет пет НОО, шест скупштина, пет срезова и један окружни народни одбор. Укупан број фондова органа управе, после сређивања у другој фази, износио је осамдесет девет. У односу на преглед из 1971 број фондова се повећао за свега три из разлога што је дошло до потпуније примене критеријума о формирању архивског фонда. У периоду 1971–1978. године учињен је осетан напредак у изради научно-информативних средстава (сумарних инвентара, регистара, пописа грађе, спискова књига и др.) У наведеном периоду за фондове органа управе урађено је четрнаест сумарних инвентара, који, поред обавезних података, садрже и карактеристичне чињенице за подручје за које је настао фонд, наравно уколико за то има потребе.

Период рада Архива од 1978–1990. године испуњен је стручним радом на осталим групама фондова и збирки, али није запостављен ни рад на фондовима органа јавне управе. Напротив, стручни рад на овим фондовима је усавршаван и дограђиван, грађа систематизована и детаљније обрађивана. Обавештајна средства (сумарни инвентари) сада су још детаљнија и потпунија тако да у пуној мери задовољавају како функцију заштите тако и потпунија коришћење целокупне грађе органа управе и појединих њених делова. На крају 1989. године је констатовано да је у наведеном периоду урађено 32 сумарна инвентара, што значи да је Архив крајем прошле године располагао са 46 сумарних инвентара. У истој сразмери повећао се и број архивистички сређених фондова са формираним досијеима и осталим

² Савез друштава архивских радника Југославије, Архивски фондови и збирке у архивима и архивским одељењима СРС без покрајина.

потребним подацима за више фазе рада – аналитичке инвентаре и др. Објављивање овог Прегледа фондова органа управе, трећег по реду, и до сада најпотпунијег, поред основних елемената заштите грађе, пружа и веће могућности за ефикасно упознавање са богатом архивском грађом органа власти у послератном периоду.

СПИСАК ФОНДОВА ОРГАНА УПРАВЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ПЕРИОДА*

1. ОКРУЖНИ НАРОДНИ ОДБОР – ВАЉЕВО (1944–1947); 1944/1947: књ. 123. кут. 110; 16

НАРОДНИ ОДБОРИ СРЕЗОВА

2. СРЕСКИ НАРОДНИ ОДБОР – БЕЛАНОВИЦА (1944–1947); 1944/1947: књ. 8. кут. 17; 1,9.

3. НАРОДНИ ОДБОР СРЕЗА ЉИШКОГ – ЉИГ (1947–1955); 1947/1955 (1956): књ. 97. кут. 109; 13,5

4. НАРОДНИ ОДБОР СРЕЗА ПОДГОРСКОГ – ОСЕЧИНА (1944–1955): 1945/1955: књ. 89 кут. 67; 8,5

5. НАРОДНИ ОДБОР СРЕЗА ТАМНАВСКОГ – УБ (1944–1945); 1944/1955: књ. 77, кут. 68; 11,3

6. СКУПШТИНА СРЕЗА ВАЉЕВО (1944–1967); 1945/1967: књ. 173. кут. 164

7. СРЕСКИ НАРОДНИ ОДБОР – МИОНИЦА (1945–1952); 1945–1947; 1950–1952; књ. 10. кут. 12, 2.

СКУПШТИНЕ ОПШТИНА

8. ВАЉЕВО (1944 +); 1944–1977: књ. 85, кут. 199; 22

9. КАМЕНИЦА (1944–1965); 1945/1965: књ. 21, кут. 35; 3,9.

10. ЛАЈКОВАЦ (1944 +); 1944/1962; књ. 235, кут. 89, 13,6

11. ЉИГ (1944–); 1944/1964; књ. 116, кут. 13. 5.

12. МИОНИЦА (1944 +); 1946/1971; књ. 92. кут. 43, 10

13. ОСЕЧИНА (1944 +); 1946/1973: књ. 150, кут. 95, 14.

14. УБ (1944 +); 1945/79: књ. 205, кут. 301.–3,6.

НАРОДНИ ОДБОРИ ОПШТИНА

15. БА (1944–1955); 1946/1955: књ. 22. кут. 4; 0,60.

16. БАЈЕВАЦ (1944–1955); 1945/1955: књ. 30. кут. 13; 1,5

17. БАЛАНОВИЦА (1944–1959); 1948/1959; књ. 79. кут. 18; 2,5.

18. БАТАЛАГЕ (1944–1955); 1946/1955: књ. 4. кут. 1.; 0,2

19. БОГОВАЂА – ПРЊАВОР (1944–1955); 1945/1955; књ. 12. кут. 2; 0,4.

20. БРАНКОВИНА (1944–1959); 1944/1959: књ. 7. кут. 9.; 1.

21. БРГУЛЕ (1944–1955); 1945/1955; књ. 21. кут. 4.; 0,80.

22. БРЕЖЂЕ (1944–1955); 1945/1955; књ. 21. кут. 2.; 0,40

23. БУКОВАЦ (1944–1955); 1949/1955; књ. 4. кут. 1.; 0,2

24. ВРАЧЕВИЋ (1944–1955); 1946/1955; књ. 33. кут. 8.; 1,3

* Подаци који се дају за архивске фондове састоје се из следећих елемената: редног броја, назива фонда, распона година постојања ствараоца архивског фонда, распона година архивске грађе и количина архивске грађе.

25. ГОРЊА ТОПЛИЦА – РАКАРИ (1944–1955); 1944/1955: (1956–1959); књ. 58. кут. 2.; 1,5.
26. ДИВЦИ (1944–1959); 1955/1959; књ. 1. кут.4; 0,4
27. ДОКМИР (1944–1955); 1946/1955; књ. 4. кут. 1.; 0,2
28. ДОЊИ БАЊАНИ (1944–1955)–1946/1955; књ. 30. кут. 3.; 0,5
29. ДОЊА ТОПЛИЦА – ДОЊИ МУШИЋ (1944–1955); 1945/55; књ. 13. кут. 2; 0,3
30. ДРАГИЈЕВИЦА (1944–1955); 1945/1955; књ. 17. кут. 7.; 1,2
31. ДРАГОДОЛ (1944–1955); 1946/1955; књ. 22. кут. 1.; 0,5
32. ДРАГОЉ (1944–1955); 1947/1955; књ. 4. кут. 1.; 0,2
33. ДРАЧИЋ (1944–1959); 1950/1959; књ. 10. кут. 2.; 0,3
34. ДУЧИЋ (1944–1955); 1948/1955; књ. 11. кут. 1.; 0,3
35. БАЊАНИ (1944–1960); 1944/1960: књ. 15. кут. 7.; 1,2
36. ВРЕЛО (1944–1955); 1945/1955: књ. 2. кут. 1.; 0,2
37. БУРЂЕВАЦ (1944–1955); 1945/1955; књ. 29. кут. 2.; 0,45
38. ИВАНОВЦИ (1944–1955); 1945/1955: књ. 50. кут. 7.; 1.
39. ЈАБЛАНИЦА (1944–1955); 1947/1955: књ. 8. кут. 1.; 0,20
40. ЈАБУЧЈЕ (1944–1955); 1944/1955: књ. 115. кут. 19.; 3,5
41. КАДИНА ЛУКА (1944–1955); 1944/1955: књ. 41. кут. 3.; 1,5
42. КОМИРИЋ (1944–1955); 1946/1955: књ. 16. кут. 6.; 1,6
43. КОЖУАР (1944–1955); 1946/1955: књ. 1. кут. 1.; 0,2
44. КОТЕШИЦА (1944–1955); 1947/1955: књ. 5. кут. 3. 0,80.
45. ЛОЗНИЦА (1944–1955); 1947/1955: књ. 4.; 0,25.
46. ЛОПАТАЊ (1944–1955); 1944/1945: књ. 16. кут. 13.; 1,90.
47. МИЛИЧИНИЦА (1944–1955): 1947/1955: књ. 3. 0,2.
48. МОРАВЦИ (1944–1955); 1945/1955: књ. 35. кут. 2.; 1.
49. МУРГАШ (1944–1955); 1945/1955: књ. 22. кут. 2.; 0,75.
50. ОСЕЧЕНИЦА (1944–1955); 1950/1955: књ. 1. кут. 1.; 0,15.
51. ПАЉУВИ (1944–1955); 1945/1955: књ. 19. кут. 7.; 1,1.
52. ПАМБУКОВИЦА (1944–1959); 1944/1957: књ. 35. кут. 3.; 1,1
53. ПАУНЕ (1944–1955); 1950/1955: књ. 1. кут. 1.; 0,15.
54. ПЕПЕЉЕВАЦ (1944–1955); 1946/1955: књ. 16. кут. 4; 0,95.
55. ПЕЦКА (1944–1959); 1945/1959: књ. 43. кут. 11.; 2,1.
56. ПЛАНИНИЦА (1944–1959): 1947/1955: књ. 10. кут. 1.; 0,5.
57. ПРИЧЕВИЋ (1944–1959); 1946/1959: књ. 20. кут. 6; 1,2.
58. РАДЉЕВО (1944–1959); 1945/1957; књ. 14. кут. 2.; 0,60.
59. РАЈКОВИЋ (1944–1959); 1947/1959: књ. 20. кут. 12.; 2,1.
60. СЛАВКОВИЦА (1944–1955); 1944–1955: књ. 38. кут. 8.; 2.
61. СЛОВАЦ (1944–1959); 1948–1957: књ. 44. кут. 10.; 2.
62. СОВЉАК (1944–1955); 1946/1954: књ. 21. кут. 6.; 1.
63. СТАВЕ (1944–1959); 1947/1957; књ. 10.; 0,2.
64. СТУБО (1944–1959); 1946/1959: књ. 5. кут. 5.; 0,75.
65. СУВОДАЊЕ (1944–1959); 1946/1957: књ. 9.; 0,2.
66. ТАКОВО (1944–1955); 1945/–1955: књ. 27. кут. 3.; 0,60.
67. ТВРДОЈЕВАЦ (1944–1955); 1945/1955: књ. 27. кут. 3.; 0,60.
68. ТРЛИЋ (1944–1955); 1946/1955: књ. 7. кут. 1.; 0,3.
69. ТРУДЕЉ (1944–1955); 1945/1955: књ. 4. кут. 1.; 0,2
70. ЋЕЛИЈЕ (1944–1955); 1945/1955: књ. 30. кут. 2.; 0,8.
71. ЦВЕТАНОВАЦ (1944–1955); 1944/1955: књ. 19. кут. 5.; 1,2.

МЕСНИ НАРОДНИ ОДБОРИ

72. БАБАЈИЋ (1944–1952); 1946/1952: књ. 11. кут. 2.; 0,50.
73. БРАНЧИЋ (1944–1952); 1946/1952: књ. 9. кут. 1.; 0,3.
74. ГОРЊИ МУШИЋ (1944–1952); 1947/1952: књ. 14. кут. 1.; 0,4.
75. ГУЊАЦИ (1944–1952); 1947/1952: књ. 10 кут. 2. 0,5.

76. ЖИВКОВЦИ (1944–1952); 1947/1952: књ. 4. кут. 1.; 0,2.
77. КАЛАЊЕВЦИ (1944–1952); 1945/1952: књ. 2. кут. 1.; 0,2.
78. КЈУЧ (1944–1952); 1947/1951: књ. 4. кут. 1.; 0,2.
79. КОЗЕЉ (1944–1952); 1947/1952: књ. 24. кут. 1.; 0,6.
80. КОМАНИЦЕ (1944–1952); 1946/1952; књ. 3. кут. 1.; 0,2.
81. ЛИПЉЕ (1944–1952); 1945/1952; књ. 5. кут. 1.; 0,3.
82. ЛИСО ПОЉЕ (1944–1947); 1946/1947; књ. 4. кут. 1.; 0,2.
83. МИОНИЦА (село) (1944–1952); 1946/1952; књ. 5. кут. 1.; 0,3.
84. НОВАЦИ (1944–1952); 1945/1952; књ. 4. кут. 1.; 0,2.
85. МАРКОВА ЦРКВА (1944–1952); 1945/1952; кут. 1. књ. 12. 0,3.
86. ОСТРУЖАЊ (1944–1952); 1948/1952; књ. 6. кут. 1.; 0,25.
87. ПОЉАНИЦЕ (1944–1952); 1946/1952: књ. 27. кут. 1.; 0,6
88. ПОПАДИЋ (1944–1952); 1949/1952: књ. 2. кут. 1.; 0,15.
89. СКАДАР (1944–1952); 1946/1947; књ. 3.; 0,06.
90. СТРУГАНИК (1944–1952); 1947/1952: књ. 3.; 0,06.
91. ЦАРИНА (1944–1947); 1945/1947; књ. 4.; 0,06.
92. ШТАВИЦЕ (1944–1952); 1945/1952; књ. 23. кут. 3.; 1.
93. ШУТЦИ (1944–1952); 1948/1952; књ. 1. кут. 1.; 0,12.